

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Inkerin kirkon väliset neuvottelut 2.-4.9.2011
Lappeenrannassa

SELK:n näkökulma aiheeseen: ”Suhteet muihin kirkkoihin”

Tomi Karttunen, teologisten asiain sihteeri

SAMA KIRKKO KAIKKIIN SUUNTIIN – MITÄ SE MERKITSEE SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAISELLE KIRKOLLE

1. SELK:n ekumeenisen toiminnan perusteet

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon elämässä ja toiminnassa korostuivat nuoren valtion synnytyvaiheissa, maailmansotien ja laman aikana kansalliset kysymykset – johtuen osittain myös pitkäaikaisen arkkipiispan Gustav Johanssonin linjauksista. Jo 1800-luvun kansallisten herätysliikkeiden perintö liittyi keskeisesti heräävän oman kansan kysymyksiin siitäkin syystä, että suuriruhtinaskunnan suhteet ulkomaailmaan olivat viime kädessä keisarin, tsaarin säätelemiä. Toisaalta lähetystyö ja Suomen lähetysseuran synty 1800-luvun lopulla sekä Edinburghin kokous 1910 olivat jo avartaneet kirkollisia näköaloja syntyvän ekumeenisen liikkeen ajatuksille, kun ikkunoita muutenkin availtiin Eurooppaan.

Varsinaisesti ekumeeninen toiminta alkoi avartua kansallisesta orientaatiosta kohti kansainvälistä suuntautumista toisen maailmansodan jälkeen. Tätä ilmentää hyvin se, että kirkkomme oli perustajajäsenenä vuonna 1947 aloittaneessa Luterilaisessa maailmanliitossa (LML), 1948 virallisesti aloittaneessa Kirkkojen maailmanneuvostossa (KMN) sekä v. 1959 perustetussa Euroopan kirkkojen konferenssissa (EKK). Kirkon ekumeeniset yhteydet olivat kylläkin alkaneet vilkastua jo v. 1936 Englannin kirkon kanssa sovitun ehtoollisyhteyden, interkommunion myötä. V. 1954 hyväksyttiin Skotlannin kirkon tekemä tarjous vastavuoroisesta ehtoollisvieraanvaraisuudesta sillä perusteella, että kirkon liturginen elämä muistutti luterilaista. Vielä ei kuitenkaan ollut edellytyksiäkään käydä syvällisempää teologista dialogia muiden kirkkojen kanssa.

Varsinaiset ekumeeniset dialogit käynnistyivät ekumeenisen liikkeen ja etenkin Vatikaanin toisen konsiilin mukanaan tuoman sysäyksen myötä. Arkkipiispa Martti Simojoki teki 1960-luvun lopulla aloitteen dialogin käynnistämistä Venäjän ortodoksisen kirkon kanssa. Sanoista tekoihin päästiin

jo vuonna 1970 Turun Sinapissa. Nämä neuvottelut, joihin panostettiin ja panostetaan paljon, vahvistivat luterilaista identiteettiä ja inspiroivat suomalaista Luther-tutkimusta Tuomo Mannermaan johdolla. Keskeistä oli etenkin Kiovassa 1977 tehty löytö Lutherin ”uskossa läsnä olevan Kristuksen” ajatuksen sekä ortodoksisen jumalallistumisajatuksen konvergenssistä.

Myöhemmin sama löytö ja sen mukanaan tuoma käänne Luther-tutkimuksessa ja suomalaisessa ekumeenisessa teologiassa kantoivat hedelmää myös esimerkiksi luterilais-anglikaanisen *Porvoon julistuksen* (1992) yhteydessä sekä myös kirjoitettaessa *Yhteistä julistusta vanhurskauttamisopista roomalaiskatolisen kirkon kanssa* (1999). Kotimaisessa dialogissa sen antia on voitu hyödyntää myös esimerkiksi neuvotteluissa metodistien kanssa sekä etenkin professori Veli-Matti Kärkkäisen kautta dialogissa helluntailaisten kanssa. Hyvin keskeistä on ollut myös se, että dialogi Venäjän ortodoksisen kirkon kanssa valmisti osaltaan tietä myös Inkerin kirkon uudelle nousulle Neuvostoliiton vastaavasti saavuttua romahduspisteeseen.

Voidaan sanoa, että arkkipiispa Martti Simojoen piispakaudella kirkkomme ekumeeninen linja ja sen teologinen perusta selkeytyi. Mikko Juvan arkkipiispakausi jäi lyhyeksi, mutta sittemmin etenkin John Vikström, joka tänä vuonna on täyttämässä 80 vuotta, jatkoi valitulla tiellä ja teki uusia avauksia sekä johti ekumeenisen työskentelymme perusteiden hahmottamista ja käytännön toteutusta suunnannäyttäjänä ja aloitteiden tekijänä. Vikströmin linjalle hyvin kuvaavaa oli jatkuvuuden ja uudistumisen näkeminen rinnakkaisina ilmiöinä. Esitelmässään *Luterilainen kirkko ja ekumenia* (1999) hän toteaa: ”...luterilaista identiteettiä ohjaa kaksi elementtiä, jotka ovat erityisen relevantteja ekumenialle: Yksi on yhteys varhaiskirkkoon ja sen uskonperintöön. Toinen on näky kirkon olemuksesta ja mikä on välttämätöntä kirkon ykseydelle. ...Luterilaisuudessa kirkko ymmärretään ensisijaisesti evankeliumin ja sakramenttien valossa. Nämä ovat todella konstitutiiviset kirkon elementit. Virka itsessään on perustava evankeliumin ja sakramenttien palvelijana.”

Vikström edisti ja kiteytti kirkon ekumeenisen työn perusteet ja teki avauksia niin Suomen ortodoksisen kirkon kuin vapaakirkkojenkin suuntaan. Hän korosti, että luterilaisen reformaation ensimmäinen ja myös tänään keskeisin ekumeeninen keskustelukumppani on roomalaiskatolinen kirkko, josta luterilainen kirkko erkani. Jo maantieteellisistä syistä, mutta myös luterilaisten teologian keskeisten lähtökohtien valossa, olennaisen tärkeää on toki juuri myös dialogi ortodoksien kanssa, mitä Vikström myös voimallisesti edisti.

Kirkon ekumeenisessa linjassa ei kuitenkaan ole kyse ainoastaan yksittäisten henkilöiden tai edes arkkipiispojen yksin tekemistä linjanvedoista. Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa ekumeenisista sopimuksista ja yleensäkin ekumeenisista peruslinjanvedoista päättää ylimpänä portaana kirkolliskokous. Kirkon ulkoasian neuvosto, jonka puheenjohtaja on arkkipiispa, käytännössä strategisesti johtaa kirkkojenvälisiä suhteita ja siten myös ekumeenista toimintaa. Arkkipiispa Simojoen ja kumppanien viitoittaman ekumeenisen linjan pohjalta on kirkon ulkoasiain neuvosto tätä aikaa varten ja toimintaympäristön nykyiset haasteet huomioon ottaen hyväksynyt kirkkomme ekumeeninen strategia vuoteen 2015: *Meidän kirkko. Ykseyttä etsivä yhteisö*.

Koska ekumenia ei ole kirkon työssä vain irrallinen lisäke vaan olennainen osa kirkon työtä oman identiteettinsä, uskottavuutensa ja yhteistyökykynsä edistämiseksi evankeliumin asialla, on myös ekumeeninen strategia ymmärretty ekumeeniseksi näkökulmaksi kirkon yhteiseen strategiaan vuoteen 2015, nimeltään *Osallisuuden yhteisö*, joka on myös ekumeenisen strategian taustalla ja pohjavireenä.

Strategian mukainen ekumeenisen toiminnan **missio** eli perustehtävän kuvaus on seuraava: *Ekumeeninen tehtävämme on rukoilla ja tehdä työtä, jotta kristityt ja kristilliset kirkot olisivat yksimielisiä uskossa, yhdessä viettäisivät ehtoollista, palvelisivat ihmisiä ja todistaisivat Kristuksesta.*

Tältä pohjalta on määritelty työnäky eli **visio** lähivuosiksi:

- Kirkon ekumeeninen toiminta on ykseyttä, todistusta ja palvelua.
- Kirkon jäsenet ovat tietoisia kuulumisestaan Kristuksen maailmanlaajaan kirkkoon ja pitävät ekumeniaa olennaisena osana kristillistä uskoa.
- Kirkon oppikeskustelut ja kirkon jäsenten arkinen toiminta tukevat toisiaan.
- Seurakuntalaiset pitävät maailmanlaajaa vastuuta lähimmäisestä ja koko luomakunnasta olennaisena osana kristityn elämää.

Ekumeeniseen strategiaan kirkon strategiasta poimitut, hieman järjestystä muuttaen, arvo ovat:

Pyhän kunnioitus eli

- Pidämme uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan kirkon ykseyden perustana
- Tunnustamme Jeesuksen persoonan ja pelastuksen ainoalaatuisuuden.
- Tavoittelemme kristittyjen yhteyttä Jeesuksen rukouksen velvoittamina (Joh. 17:21)

- Pidämme kaikkia ihmisiä ja koko maailmaa Jumalan luomana.
- Tunnistamme pyhyden kaipauksen muissa uskonnoissa.

Totuudellisuus eli

- Etsimme yksimielisyyttä uskossa ja rakkaudessa.
- Kuuliaisina Kristuksen tahdolle todistamme hänestä.
- Vahvistamme keskinäistä luottamusta ja toimimme avoimesti ja läpinäkyvästi.
- Olemme sama kirkko kaikkiin suuntiin.

Lisäksi arvoina ovat **vastuullisuus** ja **oikeudenmukaisuus**.

Perustehtävän, lähitulevaisuuden työnäyn sekä yhteistä arvojen pohjalta on muotoiltu kuusi tavoitetta:

I Tavoittelemme kirkon näkyvää ykseyttä

II Huolehdimme heikoimmista ja kannamme maailmanlaajaa vastuuta

III Edistämme ekumeenista ulottuvuutta kirkon ja sen jäsenten elämässä

IV Vahvistamme kirkon jäsenyyden merkitystä maailmalla ja Suomessa

V Viemme viestiä ja keskustelemme avoimesti

VI Uudistamme ekumeenisen toimintamme rakenteita

Keskeisin tavoite ekumeenisen toiminnan perusteita ajatellen on numero yksi eli kirkon näkyvä ykseys. Ekumeenisen toimintamme arvona totuudellisuutta soveltaen ”etsimme yksimielisyyttä uskossa ja rakkaudessa”. Tämä merkitsee sitä, että totuus-kysymys pyritään ottamaan kaikella vakavuudella huomioon. Silti tunnustamme nöyrästi, ettemme ole itseriittoisia eikä meillä ole koko totuutta hallussa. Mielestäni Dietrich Bonhoeffer on kiteyttänyt tämäntyyppisen lähestymistavan osuvasti soveltaen dogmia Kristuksen jumalallisesta ja inhimillisestä luonnosta todetessaan, että luterilaisen, tunnustuksen tärkeyttä korostavan, mutta samalla myös itse Sanan tutkisteltavaksi asettava lähtökohta on, että olemme luterilaisena kirkkona samanaikaisesti absoluuttisesti ja relatiivisesti sitä mitä olemme. Emme lähde suhteellistamaan totuutta, mutta tunnustamme sen, että Jeesus Kristus totuutena on tavallista armahdettua syntistä suurempi.

Tunnustuksen näkeminen samanaikaisesti absoluuttisena ja relatiivisena tekee mahdolliseksi sekä jatkuvuuden että uudistumisen, oman selkeän identiteetin ja syvenevän yhteyden Kristuksessa. Kristuksen ruumiissa on monia jäseniä ja kaikki ovat tärkeitä. Kirkkomme ekumeenisissa

neuvotteluissa pyritäänkin ensin saavuttamaan todellinen, riittävä yhteisymmärrys uskon perustotuksista ennen kuin voidaan tehdä sopimus alttarin ja saarnatuolin yhteydestä. Tämän jälkeenkin näkyvä ykseys on vielä tavoite siinä mielessä, että meiltä puuttuvat kristikunnassa toimivat konsiliaariset rakenteet, joiden kautta voisimme paremmin koota kirkkoina voimia kirkon perustehtävän edistämiseksi. Onpa ekumeenisessa keskustelussa pidetty mahdollisena, että saavutettaisiin yhteisymmärrys myös kirkon ykseyttä palvelevasta ykseyden virasta.

Ekumeenisessa strategiassamme torjumme ajattelun, jossa vaietaan keskinäisistä eroista, vaikka tärkeintä onkin sen näkeminen, mikä meitä yhdistää. Todellista keskinäisten erojen sovittamista voi tapahtua vain siten, että asiat puhutaan halki ja löydetään todellinen tapa nähdä yhteinen pohja, jota jäljelle jääneet erot eivät enää uhkaa. Luottamusta ei synny ilman keskinäistä ymmärtämystä. Jos ei pysähdytä kuuntelemaan, ei toista voida ymmärtää. Toinen ei ole toinen minä vaan oma persoonansa, toista Dietrich Bonhoefferin ajatusta lainatakseni.

Riittävä yksimielisyys uskon perustotuksista ja Sanasta ja sakramenteista sekä niitä palvelevasta kirkon virasta, sellaisena kuin tämän esimerkiksi Augsburgin tunnustus kiteyttää, on ekumeenisen työskentelymme keskeinen edellytys. Perimmäisenä lähtökohtana on toki vielä Pyhän Hengen työ, jota ilman inhimilliset tavoitteet raukeavat. Voidaan nähdä, että Henki kypsyttaa hedelmiä, kutsuu pois eriseuraisuudesta myös teologisen dialogin kautta. Tämä mielessä tavoite kirkon näkyvään ykseyteen pyrkimisestä on jaettu alatavoitteisiin:

- pyrimme kristittyjen yhteyden toteuttamiseen jumalanpalveluksessa ja yhteisessä ehtoollisessa
- Sitoudumme jakamattoman kristikunnan yhteiseen perintöön ja etsimme kristittyjen yhteyttä luterilaisen identiteettimme pohjalta
- Tavoittelemme yksimielisyyttä uskon perustotuksista kaikkien kristittyjen kanssa
- Rukoilemme kristittyjen ja koko kirkon ykseyden puolesta.
- Toimimme yhteistyössä kaikkien Suomessa toimivien kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen kanssa.

2. Suhde muihin kirkkoihin Suomessa ja kirkkomme teologiset dialogit

2.1. Suomen ekumeeninen tilanne ja Suomen ekumeeninen neuvosto

Maamme ekumeenista tilannetta on toisinaan luonnehdittu mairittelevasti: ”Suomi on ekumenian mallimaa”. Tämä tilanne ei ole itsestäänselvyys eikä oikeuta lepäämään laakereillaan, mutta se rohkaisee jatkamaan työtä, jotta olisi maineensa veroinen. Eho voimme toimia joskus myös rohkaisevana esikuvana, myös tietämättämme, ja tukea ekumeenista toimintaa kansainvälisissä yhteyksissä.

Suomen ekumeeninen neuvosto (SEN), jonka suurin jäsenkirkko ja rahoittaja kirkkomme on, kokoaa piiriinsä käytännöllisesti katsoen kaikki Suomessa toimivat kirkkokunnat ainakin tarkkailijajäsenenä. Sen jäseninä ovat:

- 11 jäsenkirkkoa
- 5 tarkkailijakirkkoa
- 17 kumppanuusjärjestöä

Suomen Ekumeeninen Neuvosto on maassamme toimivien kirkkojen, kristillisten yhteisöjen ja seurakuntien yhteistyöjärjestö. SEN on yksi maailman vanhimmista kansallisista ekumeenisista neuvostoista. Se on perustettu Suomen itsenäistymisvuonna 1917. Sen hallituksen puheenjohtaja on katolinen piispa Teemu Sippo.

Yksi taustatekijä sille, että ekumeeninen kanssakäyminen sujuu Suomessa hyvin, on, että pienessä maassa tunnemme toisemme ja tiedämme tarvitsevamme toisiamme. Suomen ekumeenisen neuvoston pääsihteeri, ortodoksi-isä Heikki Huttunen on kuvannut kirkkomme noudattavan ”Peppi Pitkätossun etiikkaa”, eli, jos olet hyvin suuri, sinun tulee olla myös hyvin kiltti. Ekumeeninen neuvosto toimii etenkin jaostoissaan, kuten opillisten kysymysten, eettisten kysymysten, nuorisajaoston, naisjaoston ja kasvatusasioiden jaostossa.

SEN on viime vuosina käyttänyt merkittäviä puheenvuoroja esimerkiksi turvapaikkakysymyksissä sekä puolustaessaan uskonnonopetuksen paikkaa kouluissa. Vuosittain ovat valtakunnallisia tapahtumia kristittyjen ykseyden rukousviikko tammikuussa sekä ekumeeninen vastuuviikko lokakuussa. Tänä vuonnahan teemana on uskonnonvapaus, hyvin ajankohtainen aihe. SEN on edistänyt myös uskontojen välistä kohtaamista. Tämän vuoden alusta tosin perustettiin tätä tarkoitusta varten erityinen USKOT-foorum, jossa ovat edustettuina kolme monoteistista uskontoa: kristityt, juutalaiset ja muslimit. Kirkkomme on mukana siinä itsenään; lisäksi on SEN:n edustus.

2.2. Kirkkomme kahdenväliset dialogit

2.2.1. Venäjän ortodoksinen kirkko

Kuten todettua, arkkipiispa Martti Simojoen aloitteesta syntyneet oppikeskustelut Venäjän ortodoksisen kirkon kanssa alkoivat vuonna 1970, ja nämä keskustelut jatkuvat yhä. Neuvottelut ovat alusta alkaen olleet nimenomaan teologisia oppikeskusteluja, ja niitä on koko ajan käyty korkealla tasolla. Suomalaisia valtuuskuntia ovat johtaneet arkkipiispat. Venäläisvaltuuskuntien johtajina ovat toimineet kulloinkin nimetyt metropoliitat. He kaikki ovat olleet Pyhän synodin jäseniä.

15. oppikeskustelut pidetään 6.-11.9.2011 Lahden Siikaniemessä. Neuvottelujen aiheena on *Kirkko yhteisönä. Kristillinen identiteetti ja kirkon jäsenyys.*

Oppikeskustelujen merkitys tiivistettiin v. 2002 seuraaviin näkökohtiin.

- Molempien kirkkojen oppi ja hengellinen elämä on tullut kirkoissa entistä tutummaksi.
- Kirkkojen välisiä oppisopimuksia ei ole saatu aikaan - eikä niitä ole asetettu edes välittömiksi tavoitteiksi -, mutta opinkäsitysten välillä on tapahtunut konvergenssia eli lähentymistä. Erityisesti pelastusopissa on päästy erilaisten oppitraditioiden lähentymiseen.
- Neuvottelut ovat edesauttaneet Suomen ev.-lut. kirkon itseymmärrystä ja siten vaikuttaneet välillisesti myös muihin dialogeihin.
- Venäläinen osapuoli on oppinut ymmärtämään Suomen ev.-lut. kirkon omaleimaisuutta luterilaisena kansankirkkona ja että luterilaisuutta ja protestantismia ei ole liitettävä toisiinsa yhtäläisyysmerkein.
- Neuvottelut auttoivat Inkerin ev.-lut. kirkon jälleenrakentamista.
- Ne ovat edistäneet kirkkojemme välistä stipendiaattivaihtoa.

2.2.2. Suomen ortodoksinen kirkko

Suomen ortodoksisen kirkon kanssa on käyty teologisia keskusteluja vuodesta 1989 alkaen. Niissä on myös käsitelty keskeisiä teologisia teemoja, mutta luonteeltaan ja tavoitteiltaan ne ovat olleet venäläisneuvotteluja vaatimattomampia. Viime vuosina kokouksen tiedonanto on laajentunut ja teologiset teemat liittyneet enemmän ajankohtaisiin kysymyksiin kirkkojen elämässä. Kussakin kokouksessa on käsitelty sekä opillista että eettistä/käytännöllistä teemaa.

Neuvottelujen merkitys

Kotimaisen luterilais-ortodoksisen dialogin tunnusomaisena piirteenä on, että kaksi samassa yhteiskunnallisessa kontekstissa mutta erilaisissa traditioissa elävää kirkkoa on voinut yhdessä tarkastella omia ja toistensa käsityksiä tärkeistä teologisista ja pastoraalisista kysymyksistä. Keskustelujen tuloksia ei ole kirjattu yhteisiin teeseihin, jotka ilmaisevat saavutetun konsensuksen määrää ja luonnetta. Yhteisessä tiedonannossa on viime aikoina tuotu kuitenkin selvästi esiin se, mitä yhdessä saatetaan teemasta ainakin sanoa. Keskustelut ovat ennen muuta palvelleet keskinäistä ymmärtämystä ja suvaitsevaisuutta mutta myös yhteistä kristillistä todistusta ja ekumeenista ykseyden etsimistä Suomessa ja kansainvälisesti.

2.2.3. Roomalaiskatolinen kirkko

Kirkkomme osallistui vuosina 2002-2009 käytyyn ruotsalais-suomalaiseen luterilais-katoliseen dialogiin Suomen ja Ruotsin luterilaisten kirkkojen sekä Suomen ja Ruotsin katolisen hiippakunnan välillä. Neuvottelujen loppuraportti [Vanhurskauttaminen kirkon elämässä](#) luovutettiin paaville ja kristittyjen ykseyden neuvostolle huhtikuussa 2010 ([Justification in the Life of the Church](#)). Raportti esittää, että roomalaiskatolinen kirkko laajentaisi Suomessa ja Ruotsissa tulkintaansa niistä tapauksista, joissa poikkeustapauksissa ei-roomalaiskatolinen voi osallistua katolisen kirkon ehtoolliselle ja että katolinen kirkko harkitsisi sisarkirkko-käsitteen käyttöä Suomen ja Ruotsin luterilaisista kirkoista.

Merkittävin saavutus kirkkomme ja roomalaiskatolisen kirkon yhteispyrkimyksissä on Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista (YJV), jonka lopulliseen muotoiluun kirkkomme vaikutti huomattavalla tavalla (Eero Huovinen, Simo Peura, Antti Saarelma). Saavutettu yhteisymmärrys on mm. edistänyt ulkosuomalaistyön järjestelyjä katolisissa maissa sekä toiminut pohjana mainitulle ruotsalais-suomalaiselle bilateraalille dialogille.

LML:n ja roomalaiskatolisen kirkon kristittyjen ykseyden neuvoston dialogikomissiossa edustajamme ja sen luterilainen pj. on piispa Eero Huovinen. Komissio on toiminut vuodesta 1967 alkaen, ja se on käsitellyt useita keskeisiä opillisia kysymyksiä (mm. ehtoollinen, evankeliumi, kirkko-oppi, ykseys, virka). Viime kesänä dialogin 5. kierroksen kolmas kokous pidettiin Helsingissä kulttuurikeskus Sofiassa, koska suunnitelma kokouksen pitämisestä Japanissa peruuntui. Kesän kokous viimeisteli asiakirjaa From Conflict to Communion, Ristiriidoista yhteyteen, jossa pyritään yhdessä hahmottelemaan vuoden 1517 merkitystä sekä etsitään tapoja

rakentaa ekumeenista yhteyttä reformaation merkkivuonna 2017 myös yhteisten katumuksen aiheiden kautta.

2.2.4. Reformatoriset kirkot

Leuenbergin konkordia

Kirkkomme on ehtoollis- ja saarnatuolilyhteydessä LML:n luterilaisten jäsenkirkkojen kanssa. Muista reformatorisista kirkoista virallinen ehtoollis- ja saarnatuolilyhteys on voimassa [Skotlannin kirkon kanssa 1954.pdf](#), mutta käytännön ilmenemismuotoja sillä ei juuri ole. Käytännön ehtoollis- ja saarnatuolilyhteys kirkollamme on esim. Saksan evankelisen kirkon maakirkkojen kanssa, joiden joukossa on myös reformoituja ja unioituja kirkkoja. Tämän yhteyden virallinen perusta on v. 2002 Meissenin ja Porvoon sopimusten pohjalta laaditussa kirkkomme ja EKD:n yhteistyösopimuksessa. Kirkkomme ja EKD:n yhteistyötä tarkastellaan kolmivuosittain pidettävissä konsultaatioissa. Viimeisin oli kesäkuussa 2011 Helsingissä. Siellä mm. keskusteltiin kirkkojemme erilaisista painotuksista kirkkojen näkyvän ykseyden ymmärtämisessä sekä käytännön kysymyksistä.

Kirkolliskokous päätti v. 1977, ettei kirkkomme allekirjoita ”Euroopan reformatorisia kirkkoja yhdistävää” [Leuenbergin konkordiaa](#) (1973) sen sisältämien teologisten ongelmien vuoksi. Kirkkomme on kuitenkin ottanut osaa Leuenbergin kirkkoyhteisön (nykyisin Euroopan Protestanttien Kirkkojen Yhteisö, EPKY) teologiseen työskentelyyn. Tämä on tarkoittanut esimerkiksi lukuisten lausuntojen antamista EPKY:n teologisista dokumenteista.

2.2.5. Porvoon yhteinen julkilausuma

Syksyllä 1992 valmistui ekumeeninen asiakirja "[Porvoon yhteinen julkilausuma](#)", jonka tarkoituksena oli luoda kirkollinen yhteys Britannian ja Irlannin anglikaanisten kirkkojen sekä Pohjoismaiden ja Baltian luterilaisten kirkkojen välille. Lukuun ottamatta Tanskan ja Latvian luterilaisia kirkkoja mainittujen alueiden muut kirkot hyväksyivät julkilausumaan sisältyvän Porvoon julistuksen, jonka ne allekirjoittivat kolmessa juhlallisessa jumalanpalveluksessa syksyllä 1996. Myös Tanskan kirkko liittyi täysjäseneksi lokakuussa 2010.

Porvoon yhteinen julkilausuma luo kirkkojen välille hyvin läheisen kirkollisen yhteyden, jonka sisältö käy ilmi Porvoon julistukseen sisältyvistä sitoumuksista. Porvoon julistuksen täytäntöönpanoprosessi on useissa kirkoissa vielä kuitenkin kesken.

Porvoon yhteisössä kehitetään erilaisia toimintamuotoja, joita koordinoi vuosittain kokoontuva Porvoon yhteydenpitoryhmä ([Porvoo Contact Group](#)). Se organisoii konsultaatioita eri teemoista, teologisia konferensseja sekä joka toinen vuosi järjestettävän priimasten ja johtavien piispojen kokouksen sekä yhteisön toiminnalle nelivuotiskauden suuntaviivat vahvistavan kirkonjohtajien kokouksen, joka oli viimeksi Ruotsin Sigtunassa vuonna 2010.

Käytännön tasolla yhteistyö näkyy Suomessa ehtoollisyhteyden lisäksi vaikkapa siinä, että luterilaiset papit ovat voineet osaltaan vastata anglikaanisista jumalanpalveluksista eri puolilla Suomea. Helsingin lisäksi esimerkiksi Tampereella yhteistyö on jo varsin vakiintunutta. Kirkkojärjestyksen tasolla yhteys näkyy havainnollisimmin siinä, että Porvoon kirkkojen jäsenellä "on oikeus päästä osalliseksi kirkon pyhistä toimituksista ja seurakunnan muusta toiminnasta, toimia kummina sekä saarnata jumalanpalveluksessa ja avustaa ehtoollisen jakamisessa samoin perustein kuin [Suomen ev.-lut.] kirkon jäsenellä..." (KJ 1:4).

Jokaista kirkkomme seurakuntaa kannustetaan rukoilemaan oman hiippakuntansa piispan lisäksi myös muiden Porvoon kirkkojen piispojen puolesta sunnuntain pääjumalanpalveluksessa Porvoon kirkkojen rukousskalenterin mukaisesti.

2.2.6. Yhteistyö vapaakirkkojen kanssa Suomessa

Kotimaassa kirkollamme on säännöllistä kahdenkeskistä yhteistyötä Suomen vapaakirkon, Suomen helluntaiherätyksen sekä metodistikirkkojen kanssa.

Suomessa toimivien baptistiyhdyskuntien kanssa on myös käyty oppikeskusteluja ja Suomen Adventtikirkkoon on yhteyksiä vapaakristillisen neuvoston sekä SEN:n kautta.

Suomen Vapaakirkon ja Suomen helluntaiherätyksen kanssa on käyty yksi kolmikantaneuvottelu (Vesala 5.-8.10.1992, [Vesalan raportti 1992.pdf](#)). Toinen kolmikantaneuvottelu pidettiin marraskuussa 2001 Porin **Silokalliossa**. Neuvottelun **loppuasiakirja** [Silokallion raportti 2001.pdf](#) ja [englanniksi](#).

Suomen Vapaakirkko

Kirkkomme ja Suomen Vapaakirkon ensimmäiset viralliset neuvottelut käytiin vuosina 1983-1984. Neuvottelun tuloksena kirkot päättivät perustaa säännöllisesti kokoontuvan neuvottelukunnan. Neuvottelukunnan tehtävänä on "seurata kirkkojen välisten suhteiden kehitystä ja tehdä tarvittaessa

esityksiä kirkkojensa asianomaisille elimille sekä keskustella muista kumpaakin osapuolta kiinnostavista kysymyksistä, esimerkiksi kirkkoja ja uskonnollisia yhdyskuntia koskevasta lainsäädännöstä ja maamme uskonnollisesta tilanteesta. Kumpikin osapuoli saattaa tärkeinä pitämänsä näkökohdat oman kirkkonsa asianomaisten elinten tietoon".

Yhteisissä seminaareissa ja neuvottelukunnan kokouksissa on käsitelty myös opillisia kysymyksiä (kaste, raamattukäsitys, vanhurskauttaminen), mutta pääasiassa aiheet ovat liittyneet käytännön yhteistyökysymyksiin (uskonnonopetus, väestörekisteriasiat, yhteisövero, kirkon ja valtion suhteet, hautausmaat, uskonnonvapauslaki).

Suomen helluntaiherätys

Suomen ev.-lut. kirkon ja Suomen helluntaiherätyksen ensimmäiset viralliset neuvottelut pidettiin vuosina 1987-1989. Neuvotteluissa aiheina olivat toisaalta eräät keskeiset kristinopin kohdat kuten kaste, Raamattu ja usko, seurakunta ja kirkko, ja toisaalta kirkkojen elämään ja käytäntöön liittyvät kysymykset kuten kaksoisjäsenyys, avioliittoon vihkiminen, hautaan siunaaminen, uskonnonopetus ja kirkollisvero. Yhteinen neuvottelukunta perustettiin vuonna 1996 viideksi vuodeksi, ja se on kokoontunut kahdesti vuodessa, nyttemmin aina kolmivuotiskauden kuten muutkin neuvottelukunnat..

Suomen baptistiyhdyskunnat

Suomen ev.lut. Kirkon ja Suomen baptistiyhdyskuntien (Suomen baptistiyhdyskunta, Finlands svenska baptistmission) ensimmäinen virallinen neuvottelu pidettiin Vaasassa 10.10.1997. Neuvottelun pohjana käytettiin kansainvälistä dialogiasiakirjaa "Baptists and Lutherans in Conversation" (1990). Toiset neuvottelut pidettiin marraskuussa 2000 Tampereen Ilkossa, kolmannet marraskuussa 2003 Tampereella, Neljännet neuvottelut lokakuussa 2006 Vaajakoskella ja viidennet syyskuussa 2009 Vaasassa. Vuonna 2012 on tarkoitus suorittaa neuvottelujen loppuarvio.

Suomen metodistikirkot

Suomen ev.lut. kirkon ulkoasiain neuvosto ja Suomen Metodistikirkon kirkkohallitus tekivät loppuvuodesta 2000 periaatepäätöksen keskinäisten oppikeskustelujen aloittamisesta. Kirkot aloittivat teologiset oppikeskustelut 11.12.2002. Mukana oli myös Finlands svenska metodistkyrka. Neuvottelut päättyivät syksyllä 2007 ja tuottivat asiakirjan "[Kristuksesta osalliset](#)" ([Delaktiga i](#)

[Kristus, Partakers in Christ](#), jossa opillisen yksimielisyyden perusteella ehdotetaan keskinäisen sopimuksen solmimista. Kirkolliskokous hyväksyi sopimuksen alttarin ja saarnatuolin yhteydestä toukokuussa 2010. Sopimus allekirjoitettiin joulukuussa 2010 ja viime keväänä asetettiin neuvottelukunta käsittelemään vielä avoimena olevia kysymyksiä sekä käytännön yhteistyötä.

Merkitys

Kirkkomme ja vapaakirkkojen erimuotoiset ja -tasoiset yhteydenpidot ovat palvelleet yhteistä kristillistä todistusta maassamme. Ne ovat pyrkineet poistamaan toiseen osapuoleen liittyviä väärinkäsityksiä, lisäämään molemminpuolista suvaitsevaisuutta ja kunnioitusta, etsineet mahdollisia käytännön yhteistoimintamuotoja sekä keskustelemaan kirkkojen ja uskonnollisten yhdyskuntien suhteista valtioon ja yhteiskuntaan. Neuvotteluissa on saavutettu myös huomattava määrä yhteisymmärrystä opillisissa asioissa. Metodistikirkkojen kanssa on päästy sopimukseen ehtoollisyhteydestä.

3. Kansainväliset suhteet muihin kirkkoihin

3.1. Toiminta kirkkoliitoissa

Yleisesti ottaen kirkkomme painopisteenä on kansainvälisessä ekumeenisten ja yleensä kirkkoliittojen toiminnassa ollut teologia ja ekumeeniset dialogit sekä toisaalta avustustyö ja lähetys. Näiden painopisteiden pohjalta ja suuntaisesti pyrimme vaikuttamaan luterilaisina ekumeenisesti.

Kirkkojen maailmanneuvosto

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on yksi KMN:n perustajajäsenistä ja edelleen yksi sen aktiivisimmista jäsenkirkoista. KMN:n keskuskomiteassa on neljä suomalaista. Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa edustavat piispa Simo Peura ja yksikön päällikkö Aaro Rytönen. Suomen ortodoksisen kirkon edustajat ovat isä Heikki Huttunen ja teologian maisteri Outi Vasko, joka on myös eksekutiivikomitean jäsen. KMN:n keskuskomitean puheenjohtajana toimii Brasilian evankelis-luterilaisen kirkon presidentti Walter Altmann. Ortodoksiset kirkot – vuonna 1998 eronneita Bulgarian ja Georgian ortodoksisia kirkkoja lukuun ottamatta – ovat KMN:n aktiivisia jäsenkirkoja.

Euroopan kirkkojen konferenssi

Kirkkomme edustajana EKK:n keskuskomiteassa on rehtori Tapani Rantala. Edustajamme EKK:n uudistuskomiteassa sekä seuraavan yleiskokouksen suunnittelutyöryhmässä, työalasihteeri Kaisamari Hintikka siirtyi syyskuun alusta lukien kahdeksi ja puoleksi vuodeksi EKK:n dialogikomission johtoon. Kirkko ja yhteiskunta-komissiossa edustajamme on dekaani Aila Lauha, dialogikomissiossa piispa Matti Repo ja siirtolaiskomissiossa Marja-Liisa Laihia. Lisäksi kirkko ja yhteiskunta-komission toimistossa Brysselissä on kirkkomme ja Ruotsin kirkon yhteisenä projektityöntekijänä Elina Eloranta. Suomen ortodoksista kirkkoa edustaa keskuskomiteassa rovasti Rauno Pietarinen.

EKK:n uudistuskomitean ehdotusten on määrä olla valmiita vuoden 2013 yleiskokousta varten. Odottelemme syksyllä väliraportin ilmestyvän kommentointia varten. Kaiken kaikkiaan kirkkoliitto on tällä hetkellä siirtymävaiheessa, ja uudistusten toivotaan luovan pohjan uudelle alulle ja työrauhalle.

Luterilainen maailmanliitto

LML:n neuvosto on määritellyt neljä painopistealuetta kirkkoliiton työlle, jotka voi suomalaisena luterilaisena hyvin allekirjoittaa: 1) Luterilaisen identiteetin vahvistaminen kirkkojen kommuuniona, joka toteuttaa kirkon missiota, 2) ekumeenisten sitoumusten syventäminen ja uskontojen välisen suhteiden edistäminen, 3) todistuksen antaminen kirkossa ja yhteiskunnassa Jumalan parantavasta toiminnasta, sovituksista ja oikeudenmukaisuudesta, 4) luterilaisten kirkkojen kommunikaation, toisten jäsenkirkkojen huomioon ottamisen ja keskinäisen jakamisen edistäminen.

Vuoden 2010 Stuttgartin yleiskokousta, jossa delegaatiotamme johti vielä piispa Eero Huovinen, voi luonnehtia siirtymävaiheen kokoukseksi, jossa keskeistä oli maailmanliiton sisäisen yhteyden hoitaminen erityisesti seksuaalietiikkaan liittyvien jännitteiden keskellä. Historiallista ekumeenista merkitystä on yleiskokouksessa esitetyllä anteeksipyynnöllä mennoniitoilta reformaatioajan vainoista, joihin myös luterilaiset syyllistyivät.

Uusi LML:n presidentti, piispa Munib Younanhan on opiskellut Suomessa ja taitaa suomea. Sekä hän että lokakuussa pääsihteerinä aloittanut Martin Junge ovat selvinneet tehtävistään toistaiseksi ilmeisen hyvin. Kirkkomme edustajaksi LML:n neuvostoon valittiin yleiskokouksessa Maria Immonen. Toivomme myös, että saisimme vielä teologian ja ekumeenisten asioiden komissioon

neuvonantajaksi piispa Matti Revon, joka on jo Strasbourgin instituutin hallituksessa. LML:n Wittenbergin keskuksen johtokunnassa on suomalaisedustajana Tomi Karttunen.

Toiseen luterilaisten kirkkojen kansainvälinen yhteenliittymään eli Kansainväliseen luterilaiseen neuvostoon meillä ei ole virallisia suhteita eli emme ole sen jäseniä, vaikka joillakin suomalaisilla herätysliikkeillä, erityisesti Suomen luterilaisella evankeliumiyhdistyksellä, onkin kontakteja heihin. Tiedämme toki, että ILC:n jäsenkirkoista 12 on myös LML:n jäseniä ja että LML ja ILC pitävät keskenään yhteyttä ja vaihtavat informaatiota. Heiltähän oli tarkkailija mukana myös Stuttgartissa.

3.2. Kahdenväliset sopimukset

Kirkollamme on kahdenvälisiä sopimuksia yhteistyöstä luonnollisesti ensinnäkin Inkerin kirkon kanssa vuonna 2000 solmittu sopimus. Sen teologisessa perustassahan ei ollut yleisesti ottaen ongelmia, koska olemme luterilaisia sisarkirkkoja ja molemmat Luterilaisen maailmanliiton jäseniä. Virkakäsityksemme kuitenkin jossain määrin eroavat toisistaan. Siihenhän sopimuksessa viitataan, kun puhutaan esimerkiksi niistä periaatteista, joiden mukaan kirkkomme jäsen voidaan vihkiä papiksi tai diakoniksi Inkerin kirkossa. Vastaavasti meillä kirkkojärjestyksen mukaan (KJ 2:7) piispainkokous päättää, millä edellytyksillä toisen evankelis-luterilaisen kirkon tai muun kristillisen uskontokunnan tai yhteisön pappi voi yksittäistapauksissa suorittaa kirkollisia toimituksia. Piispainkokouksen nykyisen päätöksen mukaan näitä kirkkoja, joiden pappi voi toimittaa käsikirjan mukaisia jumalanpalveluksia ja suorittaa kirkollisia toimituksia meillä ovat LML:n jäsenkirkkojen lisäksi EKD:n jäsenkirkot sekä Porvoon yhteisen julkilausuman hyväksyneet anglikaaniset kirkot. Lisäksi luettelossa on mainittu Skotlannin kirkko, jonka kanssa sovittiin interkommuuniosta v. 1954.

Muiden evankelis-luterilaisten kirkkojen ja yhdyskuntien pappien osalta piispa ratkaisee oikeuden toimituksiin yksittäistapauksissa KJ 18:1 nojalla. Luetteloon tultaneen lisäämään Suomen metodistikirkko sekä Finlands svenska metodistkyrka, joiden kanssa kirkkomme allekirjoitti 14.12.2010 sopimuksen alttarin ja saarnatuolin yhteydestä sekä virkojen vastavuoroisesta tunnustamisesta. Piispainkokouksen pitää vielä tehdä asiasta päätös ja se käsitelleen asiaa tämän vuoden joulukuun kokouksessaan. Viimeksi mainittu sopimus siis koskee yhteistyötä suomalaisten metodistikirkkojen kanssa, ei metodistien kanssa yleensä.

Euroopan ulkopuolellahan meillä on varsin yleisluonteinen sopimus tahdosta tehdä yhteistyötä kristillisen todistuksen, palvelun ja yhteyden eteen Kiinan kirkkojen kansallisen neuvoston kanssa. Afrikassa meillä on sopimus ystävyshiippakunta- ja ystävyysseurakuntatoiminnasta Namibian evankelis-luterilaisen kirkon kanssa. Parhaillaan on meneillään sopimusneuvottelu Etelä-Afrikan evankelis-luterilaisen kirkon kanssa. Ulkosuomalaistyöhön ja maassamme tehtävään ruotsinkieliseen työhön liittyen meillä on sopimus Ruotsin kirkon kanssa vuodelta 2006, jonka perusteella Ruotsin kirkko on integroinut työn suomalaisten kanssa osaksi omaa työtään, niin myös meillä Olaus Petri församling osana ruotsinkielistä Porvoon hiippakuntaa. Ulkosuomalaistyöhön liittyviä sopimuksia on myös mm. Australian luterilaisen kirkon, Thaimaan luterilaisen kirkon ja Amerikan evankelis-luterilaisen kirkon, ELCA:n kanssa. Ystävyysseurakunnista on sopimukset Inkerin, Viron ja Unkarin luterilaisten kirkkojen kanssa. Lisäksi ystävyshiippakunta- ja ystävyysseurakuntasuhteita on mm. Porvoon sopimuksen pohjalta sekä muuten esim. lähetyssurojen kanssa sekä ekumeenisesti muutaman Suomen ortodoksisen ja Venäjän ortodoksisen kirkon kanssa. Lähivuosina tultaneen laatimaan jonkinlainen yhteistyö sopimus Porvoon ja Meissenin sopimusten pohjalta myös Sveitsin reformoidun kirkon kanssa. Sopimuksen mallina pidettäneen EKD:n kanssa v. 2002 solmittua sopimusta. Tähän asti on Sveitsissä toimittu ainoastaan paikallisen luterilaisen kirkon kanssa, mutta sen resurssit ovat varsin vaatimattomat asioiden sujuvan hoitamisen kannalta.